

Nr 49.

Ankom till riksdagens kansli den 16 maj 1941 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om upprättande av kontrollgårdar för belysande av jordbrukets produktionsförhållanden m. m.

(2:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 154, av herr *Carlsson* i Bakeröd m. fl. har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville begära utredning och förslag, avseende upprättande av kontrollgårdar i olika delar av landet under överinseende av domänstyrelsen eller hushållningssällskapen, genom vilkas driftsresultat jordbrukets produktionsförhållanden och produktprisens skälighet kunna belysas.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionen, hänvisas till densamma.

Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat utlåtande över motionen från lantbruksstyrelsen, som jämväl överlämnat yttrande av Sveriges lantbruksförbund.

Sveriges lantbruksförbunds yttrande lyder:

Förslaget avser upprättandet av ett antal kontrollgårdar för erhållande av bättre underlag till bedömande av skördeutbyte och ekonomiskt resultat vid jordbruket. Motionärerna anse, att det material som erhålles från försöksgårdar och genom lantbruksförbundets och bokföringsbyråernas lantbruksbokföring ej är tillräckligt.

Det måste tydligen förutsättas, att ett relativt stort antal gårdar skulle ingå i den åsyftade kontrollen, om ett så omfattande material skall erhållas, att mera allmängiltiga slutsatser kunna dragas därav. Det torde bli förenat med betydande svårigheter att utan alltför stora kostnader ordna en sådan sak.

Vad de officiella skördeberäkningarna beträffar skall påpekas, att dessa icke grunda sig på skörderesultatet vid försöksgårdarna utan på genom hushållningssällskapen särskilt insamlade uppgifter. Det på så sätt insamlade materialet ger säkerligen icke helt tillförlitliga resultat, men det synes knappast möjligt att ordna ett så omfattande system av kontrollgårdar, att säkrare resultat skulle erhållas på den vägen.

Vad beträffar anskaffandet av ökat material till bedömande av jordbrukets ekonomiska resultat, vill lantbruksförbundet hänvisa till den av 1939 års riksdag beslutade representativa jordbruksekonomiska undersökningen, som omfattar ett betydande antal egendomar och av vilken vissa resultat snart torde vara att vänta. Såvitt lantbruksförbundet kan bedöma, bör denna undersökning ge ett gott underlag för bedömandet av jordbrukets ekonomiska resultat, samtidigt som den har sin betydelse även ur andra synpunkter. Det synes därför som om man i första rummet borde avvakta de resultat, som härvid

framkomma. Visar sig nämnda undersökningsmetod tillfredsställande, synes böra övervägas att framdeles fortsätta på samma väg.

Huruvida såsom motionärerna föreslå en del av statens jordegendomar böra och kunna drivas såsom kontrollgårdar, torde väsentligen få bedömas även ur andra synpunkter än dem som anförts av motionärerna. Lantbruksförbundet finner sig icke kunna ingå på ett närmare bedömande av den frågan.

Lantbruksstyrelsen avstyrker bifall till motionen och anför:

Motionärerna synas hava avsett, att de föreslagna kontrollgårdarna skulle kunna erbjuda ett bättre material än det som för närvarande står till buds för bedömande av jordbrukets skördeavkastning och räntabilitet.

De årsväxt- och skörderapporter, som sammanställas och i sammandrag offentliggöras av statistiska centralbyrån, avgivas av underavdelningar inom hushållningssällskapen. Även om vissa anmärkningar må kunna riktas emot tillförlitligheten hos de uppgifter om skördeutsikter och skörderesultat, som sålunda åstadkommas, lärer — såsom även lantbruksförbundet framhållit — mera tillförlitliga sådana uppgifter knappast kunna erhållas på den väg, som motionärerna tänkt sig. Härför skulle nämligen behöva anordnas skördekontroll å ett så stort antal jordbruk, att kostnaderna för ernående av det åsyftade resultatet otvivelaktigt skulle bliva alltför höga. Önskas en förbättring av metoderna för bedömande av jordbrukets skördeavkastning, synes denna böra ernås på en annan väg. Lantbruksstyrelsen anser sig emellertid icke i detta sammanhang böra närmare ingå på frågan härom.

Möjligheterna att på det sätt, som motionärerna ifrågasatt, anskaffa ett tillfredsställande underlag för bedömande av jordbrukets räntabilitet, torde jämväl — såsom även lantbruksförbundet synes förmena — få anses ringa i förhållande till de svårigheter och kostnader, som bleve förbundna härmed. Även för detta ändamål skulle nämligen erfordras, att ett mycket stort antal jordbruk stode till förfogande för kontrollgårdssystemet. Lantbruksstyrelsen vill erinra om den jordbruksekonomiska undersökning, som bedrivs genom styrelsens försorg, och vartill riksdagen alltsedan år 1939 anvisat medel. Lantbruksstyrelsen har räknat med att denna undersökning, varmed avses att erhålla förbättrade möjligheter för bedömande av jordbrukets räntabilitet, bör omfatta minst 1,500 jordbruk för att giva tillfredsställande resultat. I likhet med lantbruksförbundet anser lantbruksstyrelsen, att resultatet av nämnda undersökning bör avvaktas, innan så dyrbara åtgärder som de av motionärerna ifrågasatta vidtagas i samma syfte som det, som avses med denna undersökning.

Tilläggas må, att lantbruksstyrelsen i olika sammanhang under den senaste tiden ansett sig böra förorda statens medverkan till anordnande under ledning av svenska vall- och mosskulturföreningen av ett antal s. k. studiegårdar i norra delen av landet. Studiegårdssystemet skulle emellertid icke tjäna samma syfte som det kontrollgårdssystem, vilket motionärerna ifrågasatt. Studiegårdarna skulle nämligen i första hand tjäna ett undervisande syfte och därjämte bliva av viss betydelse för jordbruksforskningen. De skulle däremot icke lämna material för bedömande av skördeavkastning och räntabilitet hos jordbruket i allmänhet.

Utskottet.

I motionen framlägges förslag om att för belysande av jordbrukets avkastning och räntabilitet inom olika delar av landet skulle upprättas ett antal s. k. kontrollgårdar, vilka i statlig regi skulle drivas under såvitt möjligt samma betingelser i fråga om skuldsättning, arbetslöner m. m. som andra

jordbruk i orten. Vidare ifrågasättes huruvida icke staten i dylikt syfte skulle kunna övertaga driften vid ett antal enligt nu gällande bestämmelser utarrederade kronoegendomar.

Utskottet finner motionärernas önskemål rörande åstadkommande av ett representativt och tillförlitligt statistiskt material för bedömning av jordbrukets lönsamhet i och för sig erkännansvärt men vill i detta sammanhang erinra om att riksdagen sedan år 1939 anvisat medel till en under lantbruksstyrelsens ledning bedriven jordbruksekonomisk utredning. Materialet till sistnämnda undersökning insamlas från ett stort antal av enskilda personer drivna jordbruk. För att syftet med motionen skall uppnås, erfordras enligt utskottets uppfattning att ett icke alltför ringa antal kontrollgårdar upprättas, vilket för statens vidkommande synes komma att medföra en avsevärd kapitalinvestering och icke obetydliga administrationskostnader. Utskottet förutser jämväl vissa svårigheter att anskaffa för gårdarnas skötsel lämpliga driftsledare. Med hänsyn till det anförda och då den form, varunder räntabilitetsundersökningarna för närvarande bedrivs, synes utskottet lämpligare och mera ägnad att giva en riktig uppfattning om jordbrukets lönsamhet än de av motionärerna föreslagna anordningarna, anser sig utskottet icke böra förordna vidtagande av sådana åtgärder som i motionen ifrågasätts.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att motionen II:154 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 16 maj 1941.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Tjällgren, Carl Eriksson, Granath, Gabrielsson, Jacob Hansson, Mannerskantz, von Stockenström* och *Svedberg* samt

från andra kammaren: herrar *Andersson i Löbbo, Andersson i Tungelsta, Carlström, Mäler, Liedberg, Andersson i Surahammar, Gustafson i Dädesjö* och *Pettersson i Dahl*.
